

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

УДК 930.1-058.57:94(477)«1950/1960»

В. І. Адамовський

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ СЕРЕДИНИ 1950-х — ПОЧАТКУ 1960-х рр.: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті визначаються основні тенденції наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних дослідників істориків та правознавців щодо проблеми реабілітації жертв політичних репресій в Україні в середині 50-х – на початку 60-х років, оскільки переважно більшість цих робіт прямо або побічно дають оцінку причинам, ходу і наслідкам реабілітаційних процесів.

Головними напрямками їх дослідження є історико-публіцистичний, де автори намагаються висвітлювати історію реабілітаційного процесу в контексті суспільно-політичних змін у державі, діяльності та особистій ініціативи її керівників та політико-правовий, де автори намагаються дати докладний аналіз правової бази проведення реабілітації та показати її трансформацію.

Істориками, правознавцями та політологами проаналізовано політико-правові та суспільно-політичні умови реабілітації жертв політичних репресій, діяльність органів прокуратури, суду, держбезпеки щодо здійснення реабілітації.

Ряд авторів досліджують питання компенсації матеріальних збитків, завданої шкоди, механізму захисту трудових прав репресованих в радянському законодавстві, характеризують діяльність прокуратури в процесі реабілітації, процедуру відновлення соціальних прав реабілітованих громадян в 1950-1990-х роках.

Аналізуються хід реабілітації осіб, засуджених за участь у націоналістичному підпіллі та ОУН-УПА в західних областях України та діяльність і місце органів прокуратури, суду, внутрішніх справ, державної безпеки в проведенні реабілітаційної роботи.

Ключові слова: репресії, реабілітація, необґрунтовано засудженні, кримінальна відповідальність, історико-правовий аналіз, наукові дослідження, ідеологічний тиск.

Дослідження маловідомих сторінок нашої історії набуло особливого значення. Однією з них стала репресивна та реабілітаційна політика державно-політичних структур радянської влади.

Невиправданих втрат зазнала Україна внаслідок масових репресій. Життя наших співвітчизників було обірване та покалічене у концентраційних таборах, в'язницях, на засланні. Державна політика здійснювалася шляхом культивування та насадження страху, підозрливості до надбань світової культури та моральних цінностей. У жорна репресій сталінського режиму попали не лише окремі громадяни, а й представники політичних угруповань, партій, окремі народності.

В кінці 50-х – початку 60-х рр. тема реабілітації висвітлювалась виключно в публіцистиці, та й то не дуже широко, і не могла бути об'єктом наукового дослідження. Публікувалися брошури, в періодиці з'являлися окремі публікації, присвячені постраждалим при Сталіні відомим партійним, радянським і військовим працівникам. Зазвичай в статтях йшлося про «відновлення доброго імені» товаришів, що стали жертвами «свавілля періоду культу особи Сталіна». Лише у окремих статтях зустрічалася вказівка на реабілітацію.

Для дослідження даної проблеми важливе значення мають роботи, присвячені масовим політичним репресіям в СРСР. Багато наукових досліджень історії і законодавчого регулювання інституту реабілітації громадян, необґрунтовано засуджених, депортованих і притягнутих до кримінальної відповідальності на сьогодні існує в юридичній науці.

Дослідження історіографії середини 1950-х початку 1960-х рр. засвідчило, що, як правило, науковці у працях не заглиблювалися в проблеми соціалістичного будівництва та репресій. Немає робіт, що освітлюють історію виникнення і розвитку законодавства про реабілітацію. Відсутні спеціальні праці, щодо аналізу практики застосування законів про реабілітацію жертв політичних репресій. Недостатньо досліджені закони про реабілітацію жертв політичних репресій зарубіжних країн, що утрудняє запозичення позитивного досвіду в цілях вдосконалення законодавства про реабілітацію в Україні.

Окрім юридичного аспекту, в цій проблемі присутня і значна історична частина, без аналізу якої не можна зрозуміти причини, хід і масштаби реабілітації середини 50-х – початку 60-х рр.

Метою статті є визначення основних тенденцій наукових пошуків зарубіжних та вітчизняних дослідників щодо проблеми реабілітації жертв політичних репресій у 1950-1960 рр.

Загалом історіографію проблеми цього періоду можна умовно розділити на два головні напрямки. Найбільш широко представлений – історико-публіцистичний, де автори намагаються висвітлювати історію реабілітаційного процесу в контексті суспільно-політичних змін у державі, діяльності та особистої ініціативи її керівників. Дослідники, які віддають перевагу цьому напрямкові, головну увагу приділяють висвітленню питань значення реабілітації для подальшого розвитку радянського суспільства, динаміці та статистичним даним проведення реабілітації, дослідженню впливу особистих якостей вищих керівників країни і внутрішньополітичної боротьби на напрямки та темпи проведення реабілітації. Загалом, більшість цих праць носить епізодичний характер, тоді як системних праць, фактично, опубліковано не було [1, с.2].

Іншим напрямком можна вважати політико-правовий. Автори цих робіт намагаються дати докладний аналіз правової бази проведення реабілітації та показати її трансформацію. Ними здійснено аналіз правових документів, які безпосередньо стосувалися реабілітаційних процесів, досліджено вплив політичних рішень партійно-державних органів на хід реабілітації.

Ряд дослідників вивчають цю проблему комплексно, вдало поєднуючи історичних та правових моментів. Саме цей підхід є найбільш об'єктивним та виваженим [1, с.3].

Так, вітчизняні наукові дослідження з історії реабілітації жертв політичних репресій характеризувалися обмеженою кількістю публікацій. Основною причиною цього можна назвати обмежений доступ до архівних матеріалів з даної тематики. Здебільшого дослідники приділяли увагу вивченню правових теоретичних аспектів реабілітації.

Незважаючи на оглядовий характер публікації, однією з перших радянських наукових досліджень з нашої проблеми стала стаття В.М. Савицького «З приводу кримінально-процесуальних прав невинного на реабілітацію», в якій автор проаналізував нормативно-правову базу, що обумовлювала проведення реабілітації, розглянув її причини та значення, звернув увагу на відновлення соціальних, майнових та особистих немайнових прав реабілітованих [2].

Теоретичні розробки юридичного бачення загальної концепції реабілітації продовжили Г.Н. Кобляя [3] та М.Ф. Полякова [4], які в 70-х рр. опублікували в журналі «Советское государство и право» статті, щодо гарантій реабілітації невинних та відновлення їх честі і гідності.

На думку О.Г. Путілової, початок вивченню процесу політичної реабілітації до СРСР поклав американський соціолог А. Лабедз (1963 р.) в праці «Відродження і занепад», в якій автор розмежував реабілітацію на юридичну, політичну та публічну [5, с.4].

Такої ж думки дотримуються дослідники Ю.С. Борисов та А.В. Голубев. Вони вважають, що за оцінкою А. Лабедза, юридична реабілітація призводила до припинення справи. Політичну реабілітацію дослідник визначав як поновлення в партії і зняття заборони на згадку імен репресованих у пресі та науковій літературі. Останньою ж була публічна реабілітація, яка давала можливість в пресі інформувати громадськість про припинення кримінальних справ [6].

Перші підсумки вивчення теми підвела монографія голландського дослідника А. Ван Гаудоувера, що вийшла у Великобританії в 1986 р.

Дослідники в своїх роботах обмежувалися лише вивченням політичної реабілітації партійних, державних і військових діячів, постраждалих в 1930–1950-х рр. [5, с.4].

Застосування норм права в умовах зміни політичних установок і юридичні аспекти реабілітації жертв політичних репресій розглядаються в роботах В.В. Бойцовой, Л.В. Бойцовой [7], О.О. Подопригори [8]. Відзначимо, що в даний час тема вивчення процесу реабілітації з юридичної точки зору стає предметом багатьох сучасних досліджень. Так, наприклад, в дисертаційному дослідженні Є.Г. Цокура «Реабілітація жертв політичних репресій в Україні у 1953-1964 роках», проаналізовано політико-правові та суспільно-політичні умови реабілітації жертв політичних репресій, діяльність органів прокура-

тури, суду, держбезпеки щодо здійснення реабілітації. Розглянуто створення та трансформацію нормативно-правової бази процесу реабілітації, реформування системи репресивно-каральних органів у середині 50-х рр. і роль у цих процесах вищого партійного керівництва України та СРСР [1].

Питання правової бази реабілітації, відшкодування втрат безневинно засудженим громадянам, розглядалися у наукових пошуках юристів Б. Безлепкіна, А. Бойцовой та В. Бойцовой [9-12]. Зокрема, автори досліджують питання компенсації матеріальних збитків, завданої шкоди, механізму захисту трудових прав репресованих в радянському законодавстві, характеризують діяльність прокуратури в процесі реабілітації, процедуру відновлення соціальних прав реабілітованих громадян в 1950-1990-х роках.

На думку А. Бойцовой та В. Бойцовой, перша хвиля реабілітації розпочалася в 1953 р., після рішення Верховного Суду СРСР про право розгляду протестів щодо рішень колегій ОДПУ та трійок НКВС. Друга хвиля – з прийняттям 16 січня 1989 р. Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про додаткові заходи по відновленню справедливості у відношенні до жертв репресій, що мали місце в період 3040-х і початку 50-х років», а третя – у 1989 р., з прийняттям Прибалтійськими республіками нормативних актів, щодо відшкодування майнових прав [10, с.15-17].

З такою періодизацією третього періоду не погоджуються вітчизняні дослідники, оскільки вважають, що з прийняттям 13 серпня 1990 р. Указу Президента СРСР «Про поновлення прав всіх жертв політичних репресій 20-50-х років», фактично було призупинено реабілітацію через відсутність законодавчої бази щодо порядку розгляду заяв безневинно засуджених громадян. Отже, третя хвиля цього процесу могла розпочатися лише з 1991 р., після прийняття у республіках законодавчих актів про відновлення прав жертв політичних репресій [13].

На думку С. Оппенхейма періодизація реабілітаційного процесу 1950-1960-х рр. складається з наступних етапів: перший – з березня 1953 по лютий 1956 р., коли реабілітація проводилася негласно; другий – з лютого 1956 р. (XX з'їзд) по жовтень 1961 г. – частково відкрито; третій етап – з жовтня 1961 р. (XXII з'їзд) по 1967 р. На цьому етапі в ході XXII з'їзду і після нього були публічно реабілітовані десятки жертв терору, причому вперше відкрито мова зайшла про репресії [14, с.4].

На сьогоднішній день, в науковій літературі немає єдиної думки про етапи відновлення прав і свобод колишніх політичних ув'язнених. Так, дещо інша періодизація подається в роботах Н.Ф. Каткова, Ю.І. Стецовського, Ю.С. Борисова і А.В. Голубєва. Перший етап – з березня 1953 р. по 1967 р. Другий етап – з 1987 р., з моменту створення Комісії Політбюро ЦК КПРС по додатковому вивченню матеріалів, пов'язаних з репресіями, що мали місце в період 30–40-х і початку 50-х років. Третій етап (що продовжується і понині) почався з прийняття 18 жовтня 1991 р. Закону РРФСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій» [15, с.7].

Схожу періодизацією подає й О.Г. Петров, який в своєму історико-правовому аналізі умовно розділяє процес реабілітації жертв політичних репресій на три етапи. Початком першого вважає прийняття Указу Президії Верховної Ради СРСР від 27 березня 1953 р. «О амністії», закінченням – кінець 1962 р. Другий етап реабілітаційного процесу почався з утворення 28 вересня 1987 р. комісії Політбюро ЦК КПРС з додаткового вивчення матеріалів, пов'язаних з репресіями, що мали місце в період 30–40-х і початку 50-х років. Проте на початку 1990-х рр. цей процес припинився.

З прийняттям в 1991 р. законів РРФСР «Про реабілітацію репресованих народів» і «Про реабілітацію жертв політичних репресій» почався третій етап, який продовжується по теперішній час. Ці закони зобов'язали державу відновити порушені права громадян, відшкодувати збиток, заподіяний незаконним застосуванням до них політичних репресій [16, с.23].

В роботі «Історія державної реабілітаційної політики і суспільного руху за увічнення пам'яті жертв політичних репресій в Росії (1953 – початок 2000-х рр.)» О.Г. Путілова зробила спробу ввести періодизацію процесу реабілітації жертв політичних репресій, охарактеризувати процес реабілітації на кожному з етапів і періодів [14].

Процес реабілітації жертв політичних репресій досліджується П.М. Матюшина в роботі «Репресії 1930-х рр. і політична реабілітація 1950-х – початку 1960-х рр.: історичний досвід і уроки (на матеріалах доктора історичних наук, професора І.Д. Кузнецова)» (2008 р.), де автор аналізує сучасний рівень історіографії проблеми, визначає міру її вивчення, виявляє основні концептуальні підходи і перспективи. Розкриваються хід і особливості реабілітаційного процесу в 1950-і – 1960-і роки, його передумови і механізми, а також вплив на долі репресованих громадян [17].

В 1995 р. Г.О. Костюк опублікував перекладену з англomовної редакції 60-х рр. роботу «Сталінізм в Україні: (Генеза і наслідки): Дослідження і спостереження сучасника», в якій намагався розкрити витоки репресій, відстежував ідейно-політичне підґрунтя терору, природу «виникнення» підпільних антирадянських організацій в соціалістичному суспільстві [18].

Серед інших авторів, які досліджували початок реабілітаційного процесу в СРСР можна виділити Б.М. Кравціва, який в 1959 р. опублікував Нью-Йорку працю «На багрянотому коні революції. До реабілітаційного процесу в УРСР». Праця дала можливість відстежити винищення творчої еліти України. Автор розглядав реабілітацію як локальний процес відновлення справедливості щодо репресованих письменників, поетів республики, участь у цій справі Спілки письменників України та комісії з упорядкування посмертної спадщини репресованих авторів [19, с.39].

Б.М. Кравців вважав, що реабілітаційний процес був спрямований на спустошення в української радянської літератури. Політично заангажованими були дії керівництва Спілки письменників України, так як, у передмовах, статтях до збірників пода-

валися лише дати смерті та не містилося жодних відомостей про репресованих письменників. На його думку, посмертна згадка про письменника не означала реабілітацію його творчості і творів [19, с.40].

У статті М.В. Брегеда «Початок реабілітації учасників націоналістичного підпілля та її вплив на населення Західної України (1956-1961 рр.)», йдеться про реабілітацію колишніх учасників націоналістичного підпілля після XX з'їзду КПРС. Автор досліджує вплив процесу на суспільно-політичне життя західноукраїнського регіону. Критерій політичної лояльності був основним принципом, який визначав особливості реабілітації в Західній Україні: відмінності в масштабах і характері її проведення [20].

Незважаючи на тематичне розмаїття публікацій, на даний час вивчення реабілітаційного процесу далеко не завершено. Продовжують залишатися невідомими матеріали архівних кримінальних справ, протоколи судових засідань, загальна переписка з вищестоящими органами, партійними та державними інституціями, аналітичні та статистичні дані. В українській історіографії відсутні комплексні дослідження, присвячені історико-правовим оцінкам масових депортацій народів України, неопубліковані збірники документів, які дозволять науковцям та дослідникам глибше зорієнтуватися у вивченні проблем, пов'язаних з масовими репресіями, депортаціями, висланням і засланням громадян та подальшою їх реабілітацією.

Окремо слід виділити працю відомого дослідника історичної науки С.В. Кульчицького «Спроба реформ (1956-1964)», в якій відображено реабілітацію в контексті загальнодержавного процесу оновлення суспільства, започаткованого колективним керівництвом СРСР [21]. Дослідник проаналізував хід реабілітації осіб, засуджених за участь у націоналістичному підпіллі та ОУН-УПА в західних областях України та діяльність і місце органів прокуратури, суду, внутрішніх справ, державної безпеки в проведенні реабілітаційної роботи. На думку автора, реабілітація за перебігом була вибірковою, таємничою і розповсюджувалася на незначну частину громадян. Однією з причин розпочатого процесу реабілітації стало зростаюче невдоволення репресивною політикою, яке проявилось через страйки, повстання в'язнів ГУТАБу.

Ставлення вищих посадових осіб, партійно-державного апарату республіки, різних верств населення до процесу реабілітації та десталінізації розглянуті в працях О.Г. Бажана [22].

На думку автора, процес реабілітації 50-60-х рр. XX ст. відзначався половинчастістю, незавершеністю. Більше того, з допомогою відкритих судових процесів середини 1950-х років формувалася громадська думка щодо націоналістичних формувань, релігійно-сектантських груп, яка супроводжувалася переслідуванням інакодумців, кількісно менших за своєю чисельністю і іншими спрямуваннями.

Однак, незважаючи на значну кількість опрацьованих джерел, на широке розмаїття публікацій, все ж вивчення реабілітаційного про-

цесу далеко не завершено. Продовжують залишатися невідомими протоколи судових засідань, загальна переписка з вищестоящими органами, партійними та державними інституціями, матеріали архівних кримінальних справ, аналітичні та статистичні дані.

Список використаних джерел і літератури:

1. Цокур Є.Г. Реабілітація жертв політичних репресій в Україні у 1953 – 1964 роках : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Цокур Євген Георгійович ; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2000. – 18 с.
2. Савицкий В.М. По поводу уголовно-процессуальных прав невиновного на реабилитацию / В.М. Савицкий // Советское государство и право. – 1965. – № 9. – С. 48-56.
3. Кобляя Г.Н. О гарантиях реабилитации невиновного / Г.Н. Кобляя // Советское государство и право. – 1972. – № 7. – С. 80-88.
4. Полякова М.Ф. Реабилитация невинных: гарантия чести и достоинства личности / М.Ф. Полякова // Советское государство и право. – 1976. – № 10. – С. 121-124.
5. Путилова Е.Г. История государственной реабилитационной политики и общественного движения за увековечение памяти жертв политических репрессий в России (1953 – начало 2000-х гг.) / Е.Г. Путилова. – Уфа : Инфинити, 2012. – 144 с.
6. Борисов Ю.С. Политическая реабилитация в СССР (1950-1960-е гг.) в освещении западной историографии / Ю.С. Борисов, А.В. Голубев // Отечественная история. – 1992. – № 5. – С. 205-209.
7. Бойцова В.В. Реабилитация необоснованно осужденных граждан в современных правовых системах : учеб. пособие / В.В. Бойцова, Л.В. Бойцова ; [науч. ред.: д-р юрид. наук, проф. В.Я. Бойцов]. – Тверь : [б. и.], 1993. – 104 с.
8. Подопригора А.А. Реабилитация в уголовном процессе России : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Алексей Алексеевич Подопригора. – Ростов-на-Дону, 2004. – 179 с.
9. Безлепкин Б.Т. Реабилитация необоснованно репрессированных граждан по делам прошлых лет / Б.Т. Безлепкин // Советское государство и право. – 1990. – № 3. – С. 79-87.
10. Бойцова Л.В. Восстановление и охрана прав жертв массовых репрессий: состояние и перспективы законодательного регулирования / Л.В. Бойцова, В.В. Бойцова // Государство и право. – 1992. – № 6. – С. 15-26.
11. Бойцова Л.В. Возмещение ущерба «жертвам правосудия» в России / Л.В. Бойцова // Российская юстиция. – 1994. – № 6. – С. 45-47.
12. Бойцова В.В. Реабилитация необоснованно осужденных граждан в современных правовых системах : учеб. пособие / В.В. Бойцова, Л.В. Бойцова ; [науч. ред.: д-р юрид. наук, проф. В.Я. Бойцов]. – Тверь : [б. и.], 1993. – 104 с.
13. Місінкевич Л. Реабілітації жертв державного терору (середина ХХ – початок ХХІ ст.): історіографія проблеми /Л.Л. Місінкевич // Історія України: маловідомі імена, події, факти : зб. статей – К. : Ін-т історії України НАН України, 2008. – Вип. 35. – С. 347-368.
14. Путилова Е.Г. История государственной реабилитационной политики и общественного движения за увековечение памяти жертв политических репрессий в России: 1953 – начало 2000-х гг. : автореф. дис. ... канд. истор. наук : 07.00.02 / Путилова Елена Геннадиевна. – Екатеринбург : Ур. гос. ун-т им. А.М. Горького, 2011. – 27 с.

15. Лавинская О.В. Внесудебная реабилитация жертв политических репрессий в СССР в 1953-1956 гг. : дис. ... канд. истор. наук : 07.00.02 / Лавинская Ольга Владимировна. – М. : Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ, 2007. – 164 с.
16. Петров А.Г. Реабилитация жертв политических репрессий: (историко-правовой анализ) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Петров Александр Геннадиевич. – Нижний Новгород, 2007 – 454 с.
17. Матюшин П.Н. Репрессии 1930-х гг. и политическая реабилитация 1950-х-начала 1960-х гг.: исторический опыт и уроки : на материалах доктора исторических наук, профессора И.Д. Кузнецова : дис. ... канд. истор. наук : 07.00.02 / Матюшин Петр Николаевич. – Чебоксары : Чуваш. гос. ун-т им. И.Н. Ульянова, 2008. – 279 с.
18. Костюк Г.О. Сталінізм в Україні: (Генеза і наслідки) : дослідження і спостереження сучасника : пер. с англ. / [Г.О. Костюк, Р.Б. Харчук, Ю.В. Бадзьо]. – К. : Смолоскип, 1995. – 508 с.
19. Кравців Б. На багрянотому коні революції. До реабілітаційного процесу в УРСР. – Нью-Йорк : Пролог, 1959. – 63 с.
20. Брегеда М.В. Початок реабілітації учасників націоналістичного підпілля та її вплив на населення Західної України (1956-1961 рр.) / М.В. Брегеда // Наукові записки НаУКМА. – 2009. – Т. 91: Історичні науки. – С. 42-46.
21. Кульчицький С.В. Спроба реформ (1956-1964) / С.В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 1998. – № 2-4. – С. 91-114.
22. Бажан О.Г. Половинчастість і незавершеність політики десталінізації в Україні (друга половина 1950-х – початок 1960-х рр.) / О.Г. Бажан // Укр. іст. журн. – 2004. – № 1-2 – С. 18-25; Процес десталінізації в Україні (друга половина 1950-х – початок 1960-х рр.) / О.Г. Бажан // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1999. – № 1-2. – С. 469-480; Процес десталінізації та зміни в діяльності карально-репресивних органів в Україні (50-60-ті рр. ХХ ст.) / О.Г. Бажан // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. праць [відп. ред. С. Кульчицький]. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2003. – Вип. 8. – С. 435-444.

В. Адамовский

РЕАБИЛИТАЦИЯ ЖЕРТВ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ СЕРЕДИНЫ 1950-х – НАЧАЛА 1960-х гг.: ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ

В статье определяются основные тенденции научных изысканий отечественных и зарубежных исследователей историков и правозащитников по проблеме реабилитации жертв политических репрессий в Украине в середине 50-х – начале 60-х годов, поскольку подавляющее большинство этих работ прямо или косвенно дают оценку причинам, ходу и последствиям реабилитационных процессов.

Главными направлениями их исследования является историко-публицистический, где авторы пытаются осветить историю реабилитационного процесса в контексте общественно-политических изменений в государстве, деятельности и личной инициативе ее руководителей и политико-правовой, где авторы пытаются дать подробный анализ правовой базы проведения реабилитации и показать ее трансформацию.

Историками, правоведами и политологами проанализированы политико-правовые и общественно-политические условия реабилитации жертв политических репрессий, деятельность органов

прокуратуры, суда, госбезопасности по осуществлению реабилитации.

Ряд авторов исследуют вопрос компенсации материального ущерба, нанесенного ущерба, механизма защиты трудовых прав репрессированных в советском законодательстве, характеризующих деятельность прокуратуры в процессе реабилитации, процедуру восстановления прав реабилитированных граждан в 1950-1990-х годах.

Анализируется ход реабилитации лиц, осужденных за участие в националистическом подполье и ОУН-УПА в западных областях Украины их деятельность и место органов прокуратуры, суда, внутренних дел, государственной безопасности в проведении реабилитационной работы.

Ключевые слова: репрессии, реабилитация, необоснованно осужденные, уголовная ответственность, историко-правовой анализ, научные исследования, идеологическое давление.

V. Adamovskiy

REHABILITATION OF VICTIMS OF POLITICAL REPRESSION IN THE MID-1950-s – EARLY 1960-s: THE HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

The article identifies the main tendencies of scientific researches of domestic and foreign researchers, historians and human rights activists on the issue of rehabilitation of victims of political repressions in Ukraine in the mid 50's-early 60-ies, since the vast majority of these works directly or indirectly assess the causes, course and consequences of the rehabilitation process.

The main directions of their research is historical and journalistic, where the authors try to describe the history of the rehabilitation process in the context of socio-political changes in the state of activity and initiative of its leaders and political-legal, where the authors try to give a detailed analysis of the legal framework for rehabilitation and to show her transformation.

Historians, legal scholars and political scientists analyzed the political-legal and socio-political conditions for the rehabilitation of victims of political repression, and the activities of prosecutors, courts, state security on the implementation of the rehabilitation.

A number of authors examine the issue of compensation of material damage mechanism for the protection of labor rights of the repressed in Soviet legislation, describing the activities of the Prosecutor's office in the process of rehabilitation, the recovery rights of rehabilitated citizens in 1950-1990-ies.

Analyzed the progress of rehabilitation of persons convicted of participation in the nationalist underground and the OUN-UPA in Ukraine's Western regions and activities and place of the prosecutors, courts, internal Affairs, state security of the rehabilitation work.

Key words: repression, rehabilitation, unreasonably condemnation, criminal responsibility, historical and legal analysis, research, ideological pressure.

Отримано: 22.05.2014